

**Quæstionum Canonicarum, In Quinque Libros
Decretalium, Tomus ...**

In Librum II. Decretalium, Per Triginta Titulos Distributum, In Quo Agitur
De Judiciis, Foro Competenti, Libelli Oblatione, Mutuis petitionibus, ...

Krimer, Ferdinand

Augustæ Vindelicorum, 1708

Articulus I. Quid, & quotuplex sit præsumptio?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73001](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73001)

QVÆSTIO XXIII.

IN TIT. XXIII. DE PRÆSUMPTIO- NIBUS.

1922. **Q**uoniam in judiciis perfre-
quenter contingit, quæstionem agitari
circa materiam difficilis probationis,
vel quòd contingat in occulto, ac dif-
ficulter ex effectu aliquo deprehendi
potest; solum consistat in animo, aut
actitata sit inter duos, nullo præsen-
te, adeoque nec testibus, nec instrumen-
tis, aut scripturis probari possit; in de-
fectum ejusmodi mediorum, venien-
di in notitiam veritatis, in qua Judex
fundare possit sententiam pro una,
contra partem alteram, recurritur ad
præsumptiones, seu conjecturas, quæ
scilicet capiuntur ex quibusdam *indi-
ciis, suadentibus rem sic esse, vel non es-
se*, prout in judicio ab hac vel illa parte
asseritur. De his igitur conjecturis,
quæ suam quoque vim probandi obti-
neant in judicio, agitur *h. t.* postquam
de duabus præcipuis probationum
speciebus, quæ habentur à fide Testi-
um, & Instrumentorum, in præceden-
tibus actum est.

ARTICULUS I

Quid, & quotuplex sit præsumptio?

1923. **P**ræsumptio, prout hic accipitur, est
*rationabilis credulitas, & fides, seu
conjectura rei dubiæ, quæ sita, seu desum-
pta ex quibusdam signis, & indiciis, qui-
bus stantibus communiter contingit rem
aliquam esse aut non esse, cujus veritas in-
vestigatur; nam præsumere, ut notat Pe-
reyra in Elucidario n. 1250. sumitur pro
præfagire, conjicere, vel divinare ali-
quid in dubio. Hinc Oldendorpius ap-
pud eundem loc. cit. eam definit, quòd
sit conjectura, seu divinatio in rebus
dubiis, per rerum circumstantias fre-
quenter eventibus.*

1924. *Præsumptio alia est hominis, alia ju-*

*ris; præsumptio hominis est, cum
præsumitur aliquid contra hominem
propter malam famam, quin firmata
sit juris, aut legum comprobatione;
sic Pereyra cit. n. 1253. quando autem a-
liqua præsumptio est à legibus, & jure
approbata, dicitur præsumptio juris;
ex quo patet discrimen inter præsum-
ptionem hominis, & juris; & quoni-
am propter nimiam circumstantia-
rum copiam, ob quas præsumptio ho-
minis non adeò firma esse potest; nec
à jure, vel legibus comprobari potuit,
communiter ea relinquitur arbitrio
discreti Judicis; patiturque probatio-
nem in contrarium ab eo, contra quem
præsumitur.*

1925. *Præsumptio juris alia est talis sim-
pliciter, seu juris tantum, alia juris &
de jure; hæc, est dispositio legis aliquid
præsumentis, seu conjecturantis, &
super tali præsumptio aliquid statuen-
tis, ita, ut regulariter non audiat vo-
lentem probare contrarium: unde vo-
catur etiam præsumptio necessaria,
quia inducit & probationem, & Ju-
dicem ad pronuntiandum propter
magnam vim, & apparentiam veri
super illo, quod ex talibus indiciis
conjecturatur. Hinc dicitur juris, &
de jure; juris quidem, quia jus præ-
sumit; de jure; quia vehementer
præsumit, sic esse, vel non esse; & pro-
pter talem præsumptionem jus statuit
super ea, v. g. si quis contraxit cum
quodam de futuro, & postea eam co-
gnoverit, præsumitur affectu maritali
in eam consensisse, c. is, qui, de spons.
Præsumptio juris simpliciter, seu juris
tantum, est dispositio aliquid præsu-
mentis, seu conjecturantis, esse, vel
non esse, ut exinde gravetur, is, con-
tra quem præsumitur, & teneatur, si
ab*

abea se liberare velit, probare contrarium; præsumpto cæterequin habendo pro veritate.

1926.

Exemplum præsumptionis juris & de jure habetur in *c. Is, qui 30. de sponsalib.* ubi inter sponsos de futuro secutâ copulâ jus tam vehementer præsumit consensum conjugalem, & non fornicarium, ut statuerit omnino non amplius pendere consensum conjugalem de futuro dandum, sed jam de præfenti datum; nec audiat regulariter contrarium probare volentem; Verba canonis sunt: *is, qui fidem dedit M. mulieri super matrimonio contrahendo, carnali copulâ subsecutâ, si in facie Ecclesiæ ducat aliam, & cognoscat, ad primam redire tenetur: quia licet præsumptum primum matrimonium videatur, contra præsumptionem tamen hujusmodi non est probatio admittenda.* Ex quo sequitur, quod nec verum, nec aliquod censetur matrimonium, quod de facto est postmodum subsecutum. Exemplum præsumptionis juris tantum habetur *c. quia verisimile 10. h. t.* ubi, cum ageretur de commutatione Patronatus in Ecclesia cum Vicaria ejusdem Ecclesiæ, inter Presbyterum H. & Capellanum R. jus præsumit *pro non facta*, quia vix contingit, nec verosimile est, quod ille huic personatum pro Vicaria dederit, sine Simonia, seu interventu pretii; adeoque statuit, ut Judex delegatus probationes non recipiat pro commutatione ad elidendam eam præsumptionem, nisi valde potentes, ex communi fama, & testibus, omni exceptione majoribus.

1927.

Præter hæc nota, præsumptionem ulterius dividi in temerariam, probabilem, violentam, & necessariam; hanc exposuimus *num. 1925. Temeraria* est, quæ surgit à malis hominibus, & ex levibus causis; puta, si videatur aliquis vel semel cum aliqua conversari, & statim sinistra quidpiam suspi-

Tom. II.

cetur: cum tamen dubia in meliorem partem sint interpretanda, *c. 2. de reg. juris: Probabilis*, (alio nomine *universalis*) dicitur præsumptio Judicis; surgit multis ex causis, & illi statuitur, donec contrarium probetur; ut, si res sit patris, præsumitur hæredis esse. Item quod detur potius error juris, quàm dolus malus. Et hæc ante probationem contrarii facit semiplenam probationem; & inducit purgationem, maximè famâ crebrescente, *c. si quis, de purgat. canon.*

1928.

Violenta est, quæ confurgit ex verisimili probatione, & dicitur præsumptio juris, quando jus præsumit ita esse: puta, si apparet chirographum cancellatum, præsumit debitorem liberatum, *L. Si chirographum, ff. de probat.* Item præsumit, quod quis cognoverit uxorem, cum qua diu habitavit. Item, si quis inventus sit nudus cum nuda, & solus cum sola in lecto jacens, præsumitur, quod sint fornicati, *c. literis, de præsumpt.* Item si quis denuntiet alicui, ne cum sua uxore loquatur, & postmodum invenit eum cum illa loquentem, potest illum Judici tradere puniendum, quia violentissima præsumpto est, quod impudicè loquatur; Authent. *si quis ei, C. de adult. 22.*

Not. 2. præsumptionem *facti*, aliam esse *precedentis circa futura*; ut, si semel calumniatus es contra me, & iterum velis me accusare, præsumitur modo te velle iterum calumniari; quia semel malus semper præsumitur malus in eodem genere mali: aliam esse præsumptionem *facti subsequentis circa præterita*; ut, si aliqui fuerint accusati de crimine adulterii, quod depellebant prætextu proximitatis, si postea in matrimonium se conjunxerint,

R r r

r i n t,

runt, manifestè præsumitur facinus, in quo accusati fuerunt, *L. si adulterii C. ad leg. Jul. de adult.*

1929.

Not. 3. præsumptionem in jure interdum etiam aliis nominibus significari; hinc quando quæritur, qualis intentio in operante præsumenda sit, vocatur *questio voluntatis*; interdum autem significatur per verbum *videtur*, *intelligitur*, *creditur*, *arbitror*, *existimo*, &c. si hoc in aliqua juris dispositione ponatur circa quæstionem propositam. Exemplum primi habetur in illis legibus, ubi, cum dicitur, in substitutione vulgari expressa, contineri tacitam pupillarem, & e contra, vocatur *questio voluntatis*; quia præsumitur hæc intentio fuisse instituentis; secundi autem in *c. Tua nos 26. ibi*; quòd, cum præfatus Vir prædictam desponsaverit mulierem in propria persona, & sub nomine alieno, quo vocari tunc se finxit, & inter eos sit carnalis copula subsecuta: videtur *fortè* pro conjugio præsumendum, ubi *ly fortè* non est dubitantis; sed solùm super jure respondentis.

Nam licet Pontifex hic dicat, *videtur fortè pro matrimonio præsumendum*, & alias particula *fortè* sit dubitantis, ut exponit Barbosa *de dictionibus, diction. 109. num. 2.* [unde quidam inferunt: ergo ex hoc textu non concluditur *absolutè*, quòd præsumatur in judicio matrimonium, si post fidem datam sequatur copula] hoc tamen non obstat. Tametsi enim particula *fortè* inducat dubitationem, quando factum respicit, & consequenter deponens per dict. *fortè* nihil concludat, quia dubitativè deponit, ut notat Barbosa *de dict. usufreq. dict. 227. numer. 1. & 4.* non inducit tamen dubitationem, quando ponitur super jure, ut bene probat *ibid. numer. 5.* quia tunc est nota assertionis, ut in *c. ex parte, de celebr. missar. & c. tua nos*

de spons. juncto intellectu glossæ ibid. V. fortè. c. 1. de suppl. negl. Prælat. l. 6. ita Barbosa cit. numer. 5. Unde videtur habere sensum: super quo tibi respondemus, quòd, cum &c. videtur *fortè*, hoc est, *alioquin* pro conjugio præsumendum, nisi tu nobis expressè scripsisses, non habuisse consensum. Ubi Pontifex veritatem præfert præsumptioni. Ex hoc sequitur, quamvis Jureconsultus in consiliis circa ea, *quæ juris sunt*, utatur dictione, *fortè*, non propter hoc consilium esse dubium; nec eum dici dubitativè consulere, sed assertivè; ac proinde illi standum, quia quantum ad se censetur quæstionem decidere; Barbosa *cit. numer. 7.* ex Felino, Rebuffo, Cenedo, Tuscho, & aliis.

Not. 4. quo magis verosimilia sunt ^{1930.} indicia, & conjuncturæ pro circumstantiis rerum, de quarum veritate investigatur, hoc præsumptionem esse fortiozem; cum enim præsumptio, ex qua in judicio proceditur, sit anticipata quædam de re dubia opinio, concepta ex argumentis, indiciis, & conjecturis in talibus rerum circumstantiis communiter evenientibus; secundum quod hæc majorem veri apparentiam præferunt; præsumptio erit major, vel minor.

Not. 5. quamvis plura dixerimus ^{1931.} *de indiciis*, quæ factum aliquod credibile plus, aut minus reddant, & ex quibus ad inquisitionem specialem procedi possit; de iisdem tamen etiam hic advertendum, per *indicia* intelligi ea objecta in sensus incurrentia, de quibus per experientiam, vel naturalem connexionem constat, quòd sæpius sint conjuncta, quam non conjuncta, cum aliquo alio, cujus proinde existentiam, visis illis indiciis, inferre pronum est, licet non necessarium, ex gr. si videmus hominem cum gladio cruento fugientem, argu-

argumentum fit, factam esse ab illo cædem Petri jacentis in illa platea. Aliqui volunt *conjecturas*, & *indicia* esse Synonima; quod admitti potest, si conjecturæ sumantur *objectivè* pro fundamentis, seu objectis suadentibus rem esse, vel non esse; non autem si *formaliter*; sic enim supponunt pro judicio intellectus ex iisdem concepto de talis rei existentia, vel non existentia.

1932. Not. 6. inter *fictionem*, & *præsumptionem* esse discrimen. *Fictio*, est legis adversus veritatem in re possibili ex justa causa dispositio; sic Pereyra in *Eluclidar. n. 1254*. alii existimant, eam plenius definiri dicendo, quòd sit *indubitata falsitatis assumptio pro veritate*, in casu possibili, *ex justa causa, ad inducendum aliquem juris effectum, equitati naturali non repugnantem*, jure sic disponente; ex quibus postremis particulis deducitur, hominem non posse *ingere juridicè*; hoc est, disponere, ut in ordine ad certum juris effectum pro vero habeatur, quod indubitato falsum est; nam ob hoc dicitur *fictio juris*, nimirum *legis*.

1933. Ex hoc sequitur, quòd *fictio* ad solam legem pertineat; nec enim contraheutes possunt fingere, nisi permittente lege. Nec ob aliud inducitur, nisi ut suppleat id, in quo desideratur facti veritas, ad hoc ut ex ea veri producantur effectus. Dicitur *imitari naturam*, *L. adoptio, ff. de adopt.* Unde, sicut naturaliter quis filium ad tempus, vel sub conditione habere nequit, ita emancipare eum, vel adoptare in diem sub conditione non potest, *L. si tibi, ff. eod.*

1934. Dicitur *assumptio falsitatis pro veritate in casu possibili*. Constat enim nunquam extendi *fictionem* ad ea, quæ impossibilia sunt, ut ait glossa in *L. talis ff. de legatis. 1. c. §. minorem, Instit. de adopt.* Plures porro casus sunt, in quibus disponente jure idem juris effectus in casu ficto tribuitur, qui alias so-

Tom. II.

ret in casu vero; sic natus ex duobus solutis, inter quos matrimonium consistere poterat tempore conceptionis, uteri geiti, vel nativitatis, secuto postea inter eius parentes matrimonio, *fictione juris* [ut communiter traditur] habetur legitimus perinde, quàm si dum conceptus est, inter parentes ejus extitissent justæ nuptiæ, ubi vides *falsum* (nempe tunc, quando concubitus in re fornicarius inter ejus parentes exercitus fuit) ex justa causa [nimirum favore matrimonii secuti, & prolis] *assumi pro vero*, nempe, quòd jam tunc fuerint justæ nuptiæ, & concubitus conjugalis; *in ordine ad juris effectum*, legitimæ prolis; quibus observatis:

Plures sunt differentiæ inter *fictionem*, & *præsumptionem*; nam *fictio* nunquam stat cum veritate; secus quandoque *præsumptio*; cum hæc quandoque possit esse in re vera, quandoque falsa; *fictio* autem ster in casu falsi etiam cogniti, tanquam falsi, ut cum jus fingit, natum esse, qui nunquam natus est; vel non natum esse, qui verè natus est; aut natum esse ex justis nuptiis, quando nullæ fuerunt; 2. quia non datur in eadem re *fictio* contra *fictionem*; sola enim veritas contraria est *fictioni*; at veritas non fingitur; secus autem *præsumptio* contra *præsumptionem*; prout sæpe fit in judiciis, ubi una *præsumptio* quandoque elidit alteram; 3. nulla datur *fictio* hominis, ex *n. 1932*, secus *præsumptio* ex *n. 1924*. 4. *fictio* nunquam potest infirmari per veritatem; secus *præsumptio*, saltem *juris tantum*; imò quandoque etiam *juris de jure*, ut alibi ostendimus. Quia tamen jus quandoque aliquid adeo fortiter *præsumit*, ut in oppositum nec probationem admittat, eò quòd certum existimet, rem, quam fingit, sic esse, cum tamen ex natura rei possit esse contrarium, non est absque *fictione* in ejusmodi casu.

Not. 7. poni discrimen inter *præ-* 1936.
sum-

Rrr 2

sumptionem, *vehementem*, & *violentam*; nam vehemens, id est, probabilis, non plenè probat, *c. literis, de presum.* violenta verò probat, licet recipiat probationem in contrarium, *c. nec aliqua 27. q. 1.* Verùm, etsi discrimen hoc rectè assignetur, si præsumptio *probabilis* conferatur cum *violenta*; aliqui tamen censent *vehementem à violenta* differre tanquam minus forte à fortiori; adeoque vehementem plus importare, quam merè probabilem. Neque capitulum *literis 12. h. t.* loquitur de præsumptione, quæ non plenè probet. Nam postquam Pontifex per scriptum sibi casum intellexit, quòd Pyrrhus ab Antonia muliere, quam in uxorem acceperat, peteret separari, & accusatores matrimonii produxissent testes firmiter asserentes, quòd, postquam mulier cum prædicto viro contraxerat matrimonium, consanguineum viri ejusdem solum cum sola, nudum cum nuda, in eodem lecto jacentem, eâ [ut credebant] intentione, ut eam cognosceret carnaliter, viderint multis locis secretis, & latebris ad hoc commodis, & horis electis; respondit, quòd ex hujusmodi *violenta, & certa suspitione fornicationis*, possit sententia divortii promulgari: ita quidem, ut vir licentiam habeat, mortua illa ducendi aliam, muliere sine spe conjugii remanente. Non igitur agit de præsumptione vehementi, seu solum probabili; sed violenta; quæ communiter dicitur plenè probare, sive agatur civiliter, sive criminaliter; quod tamen limitat Layman in *dict. c. literis, num. 1.* quando actus suapte natura est occultus; nam etiam suppositis omnibus illis circumstantiis potest contingere abesse veritatem; exemplum autem præsumptionis vehementis habetur *c. nec aliqua 4. causâ 27. q. 1.* quod est desumptum ex Cypriano ad Pomponium de Virginiibus.

1937. Not. 8. etsi verum sit, quòd præsumptio juris & de jure regulariter

non admittat probationem in contrarium; id tamen quandoque fallere, & quia contra illam admittitur probatio, quam præstat judicialis confessio ejus, pro quo stat præsumptio juris de jure, si confessio sit de facto aliquo, quòd sit in ejus potestate. Nam, quòd res à Tutore in inventario descriptæ verè fuerint in bonis defuncti, fundetur in præsumptione juris, & de jure in *L. fin. C. arbitr. tutel.* & tamen si pupillus, major factus, in judicio fateatur, res illas per errorem inibi descriptas esse, probatio ex hac confessione recipitur; sic Menoch. *l. 1. presumpt. q. 61. n. 5.* & Felinus in *c. Quanta. 8. h. t.*

Fallit. 2. etiam in præsumptione, quâ jure veteri in sponsis de futuro, inter quos secuta est copula, præsumitur affectus conjugalis, non fornicarius, atque adeò matrimonium, si fateantur ambo, se non eo animo carnaliter congressos, ut tradit Menochius *l. 1. q. 65.* quod intellige, quando præsumptio est pro matrimonio contracto in tali casu, & ambo contractum negant non directè, sed solum indirectè, nimirum negando copulam animo maritali habitam. Unde complures tenent, bene admitti probationem indirectè contrariam præsumptioni juris & de jure. Nam etsi instrumentum publicum sit magnæ autoritatis, & sic probatio clara, & probata; indirectè tamen reprobari potest, ut dictum est supra; etiam per testes. Idem est, si opponi possit in contrarium probatio per notorium. &c.

ARTICULUS II.

Ex quibus argumentis & indiciis desumi possint præscriptiones?

Cum agamus de præsumptionibus, quæ gravant eum, contra quem stant, & vel penitus à probatione contrarii rejiciunt; vel certè cogunt, si vim earum excutere velit, legitimis probationibus ostendere contrarium, ex